

Tello Neckheim

Als tiener was ik al geïnteresseerd in de natuur. Beestjes vangen en in potjes doen. Vissen, kikkers en salamanders vangen. Eerst met een emmer, later met een schepnet. Waar ik ben opgegroeid in Amsterdam waren polders en sloten in de buurt, ik ben namelijk opgegroeid in Geuzenveld in Amsterdam Nieuw-West. Ik was een stadse jongen op klompen. In de tuin kwamen paden voor en in de struiken zaten allerlei insecten en spinnen. Ik vond het allemaal erg interessant en wilde meer weten over welke soorten er allemaal bestonden.

Mijn eerste ontmoeting met schelpen was natuurlijk op het Noordzeestrand. Maar ik nam geen schelpen mee naar huis. Dat veranderde toen ik voor het eerst langs het strand van de Middellandse Zee liep in Zuid-Frankrijk en daar een *Pecten* schelp vond. Ik was toen 14 jaar oud. Ik raakte zelfs opgewonden want ik kende deze schelp alleen maar van brandstof tanken bij Shell. Er is een tijd geweest dat je bij Shell bij een tankbeurt schelpen cadeau kreeg. Ik kan mij goed herinneren dat ik toen pas begreep dat 'shell' in de Engelse taal schelp betekende. Maar tussen de zeeschelpen zat ook een landslak, zo'n prachtig gekleurde *Liguus* soort. De schelpjes liggen waarschijnlijk nog steeds in een glazen pot op de vensterbank bij mijn moeder thuis. De *Pecten* had ik weggegeven aan een vriend, maar een gevonden landslak had ik bewaard en die heb ik nog steeds. Dat was *Rumina decollata*. Dat is dus mijn eerste verzamelde schelp in mijn collectie, met vindplaats Nice uit augustus 1971.

Pas op relatief late leeftijd, ik was 17, werd ik lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN). Drie vrienden van mij: Ruud, Hugo en Maarten waren al lid en introduceerden mij in het vogelen en in de NJN legde ik de basis voor mijn verdere veldkennis.

Al was ik bij de NJN begonnen als vogelaar, mijn interesse in weekdieren werd pas echt gewekt toen ik tijdens een NJN excursie in de Botshol zoetwatermollusken ging zoeken. De excursieleider, hij heette Thijs de Lacourt, haalde met een Tomadozeef een Spitse moerasslak *Viviparus contectus* boven. Zo'n mooie slak had ik niet eerder gezien en toen vertelde hij dat er in Nederland wel twee soorten moerasslakken te vinden waren. Toen was ik helemaal verkocht. Ook vertelde hij dat er net een gids uitgekomen was over de Nederlandse zoetwatermollusken (Janssen & de Vogel, 1965). Ik kocht het boekje voor zeven gulden en ik was stevig onder de indruk van al die soorten en vormen en maten. Al snel ging ik boerenslootjes af om de soorten te vinden, waarvan ik dacht dat ze daar zouden voorkomen. En we hadden Tom Meijer gevraagd (hij was inmiddels al een 'ouwe sok') om met de NJN een zoetwatermollusken excursie te houden naar de 1^e Diem. Tom kwam toen met een groot schepnet met een lange steel en hij droeg een soort kaboutermuts. Toen ik vroeg waarom hij zo een groot net gebruikte zei hij heel simpel dat je dan veel kon vangen. En inderdaad, bij de eerste haal in het water kwam er een enorme hoeveelheid zoetwatermollusken boven en konden we naar hartenlust verzamelen en determineren. Toen zaten er nog geen korfmossels (*Corbicula*'s) in het Diem. Wel vond ik toen mijn eerste soort korfslak. De Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* zat ook in het monster. Mijn interes-

se in Nederlandse landslakken was geboren. Tom wees ons op de Kreukel-avonden. Die waren toen in de Reimerswaalstraat in Osdorp. Omdat ik in Geuzenveld woonde was het bijna om de hoek. Ik ging al snel met mijn vriend Maarten Hulzebosch naar die avonden en we werden helemaal enthousiast van de mensen die zo ontzettend veel wisten. Dat was in 1974. Ik had inmiddels al landslakken verzameld in Spanje, zoals *Ceruella virgata*, *Theba pisana* en *Pseudotachea splendida*. Tom Meijer, Ruud Bank en Wim Maassen determineerden de soorten alsof het niets was en toen werd het natuurlijk tijd om de eerste uitgave van de Landslakken van Nederland aan te schaffen (Gittenberger, Backhuys & Ripken, 1970). Nico Mounouri wilde ons de mariene minisoorten uit de Noordzee laten zien en Cor Karnekamp gaf ons natuurlijk afleveringen van de Kreukel. Maarten en ik zijn toen een aantal jaren lid geweest van de Kreukelgroep. Ik weet niet meer precies waarom ik lid af ben geworden. Het heeft een tijd geduurd voordat ik opnieuw lid van de groep werd.

Opvallend was wel dat ik inmiddels al drie keer in Spanje best veel soorten landslakken had verzameld en daar zelfs grondmonsters had genomen, maar van de Nederlandse malacofauna had ik nog amper kennis. Toch raakte ik al snel in de ban van de Nederlandse soorten en probeerde ik stap voor stap de soorten te zoeken en te herkennen. Zoals de meeste mensen vond ik

de erwtenmossels (*Pisidium*) en de *Hydrobia* soorten het moeilijkst. De erwtenmosseltjes gingen stevast als *Pisidium* spec. mijn collectie in.

In 1984 ontmoette ik Rykel de Bruyne. Ik had in Amsterdam een clausilia gevonden, niet die grote soort maar een kleintje. Ik kon de soort zelf op naam brengen maar realiseerde mij niet dat het een bijzondere vondst was. Ik kende de Vale clausilia *Clausilia bidentata* al van de Hollandse duinen, maar toen ik contact zocht met Rykel vertelde hij mij dat dit voor Amsterdam een bijzondere vondst was. Rykel had een collectie aangelegd van land- en zoetwatermollusken van het Amsterdamse Bos en voordat ik Rykel leerde kennen had ik die collectie al gezien in het toenmalige Bosmuseum. Ik was daar flink van onder de indruk en had daarom het plan opgevat om Amsterdam te gaan inventariseren op landslakken. Ik begon in de Noordelijke Oeverlanden, deze plek heb ik nog eens beschreven in Spirula (2015). Rykel stimuleerde mij om de Oeverlanden te inventariseren door middel van strooiselmonsters en hij redigeerde mijn teksten. Ik was daar erg blij mee en leerde veel van Rykel. Mijn eerste publicatie in de Kreukel ging overigens over de Ringspoordijk in Amsterdam-West. Ruud Bank wees mij op het voorkomen van de Bolle duinslak *Ceriuella virgata* op een deel van deze dijk en ik was benieuwd of deze soort ook op andere plekken zou voorkomen. Ik vond toen ook de Bolle duinslak en de Kleine kartuizerslak *Monacha cartusiana*. Mijn enthousiasme bij het vinden van deze duinsoorten blijft groot. Vreemd eigenlijk, misschien toch een vorm van nostalgie?

Uiteindelijk bleek dat Rykel al lang van plan was om Amsterdam te inventariseren op weekdieren en hij had contact gelegd met Martin Melchers, toentertijd stadsecoloog in Amsterdam. Het heeft tien jaar geduurd maar toen kwam het boek "Van Nonnetje tot Tonnetje" uit (De Bruyne & Neckheim, 2001). Dit boek was uniek in zijn soort: alle soorten weekdieren, zelfs de fossielen, gevonden in de grote stad Amsterdam. De redactie van de show van Paul de Leeuw wilde ons uitnodigen maar Rykel adviseerde mij om niet te gaan. Het is goed geweest dat ik zijn advies heb opgevolgd, want waarschijnlijk had Paul alleen maar flauwe grappen gemaakt over de slakken. "Van Nonnetje tot Tonnetje" werd uitgegeven in een serie over de flora en fauna van Amsterdam en kreeg veel belangstelling van de media.

Bij elk bezoek aan het buitenland probeerde ik land- en zoetwatermollusken te verzamelen, maar dat werd allengs minder omdat je ze ook allemaal moet etiketteren en opbergen. Momenteel verzamel ik nog amper omdat mijn huis al vol staat met ladekasten. Ik verzamelde ook wel mariene soorten, maar gaf die meestal weg.

In de Kreukel en in Papustyla van Daan Smit publiceerde ik regelmatig en later ook in het Correspondentieblad van de NMV, later Spirula geheten. Ook in Basteria mocht ik publiceren. Trots als een pauw was ik toen ik als eerste de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* vond in Nederland en dat was artikel-waardig voor Basteria (Neckheim, 1996). Later heb ik in verschillende natuurtijdschriften artikelen over land- en zoetwatermollusken gepubliceerd. Schrijven van artikeltjes over slakken vond ik erg leuk en het was erg leerzaam. Maar ook hier moet ik Rykel de Bruyne bedanken voor de inzichten en vele correcties bij het schrijven die hij heeft geleverd. Mijn laatste trots is het beschrij-

ven van een nieuwe ondersoort uit Sint Maarten, maar alle eer gaat hier uit naar Ad Hovestadt, ik mocht meevaren op zijn werk. Het artikel is nog niet gepubliceerd.

In mijn herinnering staan de bijeenkomsten in het Zoölogisch Museum te Amsterdam stevig verankerd. Wat vond ik het erg dat het gebouw werd afgestoten en het hele museum werd ontmanteld door een of andere halve gare manager. Honderden jaren geschiedenis naar de haaien. Met mijn dochter Maxime heb ik nog op het laatste moment de bibliotheek en de collectie kunnen bezoeken en als een soort eerbetoen heb ik een fotoreportage gemaakt die is gepubliceerd in één van de laatste Kreukels (Neckheim, 2011).

Wat ik ook graag wil noemen is de zeer prettige samenwerking met Adriaan Gmelig Meyling van Stichting ANEMOON. Ik werk al jaren als 'wetenschappelijk onderzoeker' bij de Stichting en ik monitor de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het Noordhollands Duinreservaat. Ik heb dat gebied in vier jaar tijd geïnventariseerd. Adriaan stimuleerde mij om extra aandacht te geven aan het invoerportaal Waarneming.nl, waar ik inmiddels al tien jaar validator ben en de werkzaamheden van de weekdier-admins min of meer coördineer.

Als laatste wil ik alle Kreukel- en NMV-gangers noemen, waar ik al tientallen jaren lang gezellig en leerzaam mee heb vertoefd. Bijeenkomsten, vergaderingen, excursies, cafébezoek en zelfs vakanties hebben we samen doorgebracht.

Ik wil hierbij Arie Twigt uitnodigen om iets over zichzelf te schrijven en over zijn vaak geslaagde zoektochten naar de Nederlandse mossels en slakken.

Geraadpleegde bronnen

- DE BRUYNE, R.H. & C.M. NECKHEIM (red.), 2001. Van Nonnetje tot Tonnetje, de recente en fossiele weekdieren (slakken en schelpen) van Amsterdam. Schuyt & Co., Amsterdam.
- GITTENBERGER, E., W. BACKHUIS & TH. E. J. RIPKEN, 1970. De landslakken van Nederland. Bibliotheek van de KNNV nr. 17, Leiden.
- JANSSEN, A.W. & E.F. DE VOGEL, 1965. Zoetwatermollusken van Nederland. Uitgave NJN, Amsterdam.
- NECKHEIM, C.M., 1996. *Hygromia cinctella* (Draparnaud, 1801) in Nederland. Basteria 60(1-3): 7-8.
- NECKHEIM, C.M., 2006. De land- en zoetwaterweekdieren (Mollusca of mollusken) van het Noordhollands Duinreservaat. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Velsersbroek.
- NECKHEIM, C.M., 2011. Op bezoek op de afdeling malacologie van het Zoölogisch Museum van de Universiteit van Amsterdam (ZMA): ter nagedachtenis. De Kreukel, Diemen. Extra nummer.
- NECKHEIM, C.M., 2015. De Noordelijke Oeverlanden aan de Nieuwe Meer te Amsterdam. Spirula 403: 17-18.

Adres van de auteur
cmneckheim@gmail.nl